

اداره کل آسیا و آقیانوسیه - معاونت امور بین الملل اتاق ایران

خلاصه مقالات مجله اقتصادی اکو، دوره اول،

شماره ۹، ۲۰۲۴

اداره کل آسیا و اقیانوسیه - معاونت امور بین الملل اتاق ایران

شمشیر دولبه هوش مصنوعی: توازن میان نوآوری و نابرابری اقتصادی در جمهوری آذربایجان

بالاخانیم عباسزاده، در این مقاله به بررسی تأثیر دوگانه هوش مصنوعی بر نوآوری و نابرابری اقتصادی در جمهوری آذربایجان پرداخته است. نویسنده در این مقاله با تحلیل جامع ادبیات موضوع و مطالعات موردی صورت گرفته، ظرفیت بالقوه هوش مصنوعی در کمک به پیشبرد نوآوری در بخش های مختلف اقتصاد و در عین حال تشدید نابرابری های اقتصادی را بررسی کرده است. همچنین در این مقاله، تلاش های جمهوری آذربایجان در راستای به کارگیری هوش مصنوعی و تحول حوزه دیجیتال با تمرکز بر پیشرفت ها و چالش های فراروی این کشور مورد بررسی قرار گرفته است. تأثیرات هوش مصنوعی بر بیکاری و نابرابری درآمد در این کشور با الهام از دیدگاه های جهانی موضوع دیگر این مقاله است.

نویسنده در پایان مقاله خود، اهمیت مداخلات سیاستی مانند سرمایه گذاری در زیرساخت های دیجیتال، ترویج برنامه های آموزشی و مهارت آموزی مجدد، و تقویت همکاری های بین المللی به منظور حصول اطمینان از به کارگیری هوش مصنوعی در چارچوب موازین اخلاقی و فراگیر را مورد تأکید قرار داده است. راهکار پیشنهادی نویسنده برای غلبه بر چالش های پیش رو در این حوزه، اتخاذ رویکردی متوازن است که در عین افزایش حداکثری مزایای حاصل از به کارگیری هوش مصنوعی، تأثیرات نامطلوب آن را نیز کاهش دهد و بدین ترتیب آینده ای برابرتر و پایدارتر را برای جمهوری آذربایجان و سایر کشورهای جهان رقم زند.

اداره کل آسیا و اقیانوسیه - معاونت امور بین الملل اتاق ایران

مولفه‌های توسعه منطقه‌ای در جمهوری آذربایجان

این مقاله به بررسی ویژگی‌های اقتصاد منطقه‌ای در جمهوری آذربایجان، ارزیابی فرصت‌ها و ظرفیت‌های اقتصادی بالقوه اراضی آزاد شده این کشور از اشغال ارمنستان در جریان نبردهای اخیر میان دو کشور، ارزیابی سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در زمینه احیای اقتصاد منطقه‌ای، بررسی شاخص‌های اقتصادی مربوط به مناطق مختلف جمهوری آذربایجان، و بالاخره ارائه پیشنهادهایی در جهت تقویت و توسعه اقتصاد ملی جمهوری آذربایجان اختصاص یافته است. در این مقاله از روش‌های مشاهده مستقیم، تحلیل آماری، گروه‌بندی داده‌ها و مقایسه نتایج حاصله استفاده شده است.

همچنین در این مقاله از روش‌های تحلیل سوات (قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات) و نیز تحلیل پست (بر مبنای مولفه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فناوری) به منظور ارائه یک ارزیابی کارشناسی پیرامون فرصت‌های اقتصادی در کشور آذربایجان استفاده شده است. نویسندگان بر مبنای یافته‌های خود در این مقاله به ارائه پیشنهادهایی نیز پرداخته‌اند که عبارتند از: (۱) اتخاذ تمهیداتی توسط دولت در جهت افزایش میزان سرمایه‌گذاری در فعالیتهای نوآورانه (۲) ساختار بندی مجدد بنگاه‌های اقتصادی و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در اراضی آزاد شده، (۳) اتخاذ تمهیداتی در جهت تجدیدنظر در ساختار انحصارات طبیعی و اجرای برنامه‌های هدفمند در راستای توسعه زیرساخت‌های اقتصادی، (۴) ایجاد یک محیط رقابتی، و (۵) ایجاد شرایط برابر در برخی حوزه‌های معین.

اداره کل آسیا و اقیانوسیه - معاونت امور بین الملل اتاق ایران

ارزش اقتصادی آب کشاورزی در ایران

مدیریت منابع آب یکی از چالش‌های عمده فراروی جوامع انسانی در طی دهه‌های اخیر بوده است. کمبود فزاینده آب شیرین جهت تأمین نیازهای بخش‌های مختلف اقتصاد، خشک‌سالی، سیل، کاهش کمی و کیفی منابع آب، مهندسی تأمین آب، رشد جمعیت و به تبع آن افزایش میزان مصرف آب، از جمله عواملی هستند که مدیریت منابع آبی را به یک ضرورت بنیادین تبدیل کرده‌اند. در این میان، قیمت‌گذاری به عنوان یکی از ابزارهای اصلی مدیریت تقاضا تلقی می‌شود که علاوه بر درآمدزایی برای نهادهای متولی تأمین آب، به صیانت هرچه بهتر از منابع آب نیز کمک می‌کند. هدف اصلی مطالعه حاضر، تعیین ارزش اقتصادی آب کشاورزی در ایران می‌باشد. بدین منظور، ۲۸ محصول کشاورزی در ۳۱ استان ایران مورد بررسی قرار گرفته‌اند و ارزش اقتصادی این محصولات با استفاده از تابع ترانس‌لوگ محاسبه شده است. نتایج این بررسی حاکی از آن است که ارزش اقتصادی آب مورد استفاده جهت کشت این محصولات در ایران در سال ۲۰۱۹ ۱۷۱۰۰ ریال در متر مکعب بوده است. همچنین میزان کشت تولید محصولات کشاورزی با توجه به میزان آب مورد استفاده نیز ۲۱ درصد بوده است که نشان می‌دهد تغییر یک درصدی در میزان مصرف آب، میزان فرض ثابت بودن سایر شرایط، مقدار تولید را به میزان ۲۱ درصد افزایش خواهد داد.

نویسنده در پایان مقاله خود نتیجه گرفته است که هرچند مطالعات انجام شده در ایران اثربخشی سیاست افزایش قیمت آب کشاورزی در کاهش مصرف آب و جلوگیری از اتلاف منابع زیرزمینی را تأیید می‌کنند، اما این سیاست به تنهایی کافی نیست و اقداماتی مانند افزایش سرمایه‌گذاری در فناوری‌های برداشت آب، اصلاح قوانین در حوزه آب، فعالیت‌های آموزشی و ترویجی، انتخاب الگوهای بهینه کشت و نظایر آن نیز برای تحقق این منظور ضروری هستند. همچنین لازم است در نظام قیمت‌گذاری آب، عواملی همچون منبع مورد استفاده کشاورزان، مساحت اراضی کشاورزی، الگوی کشت و ادوار زمانی مختلف نیز لحاظ شوند.

وجود نهادهای متعدد در زمینه مدیریت مسایل آب در ایران به موازی کاری در این عرصه منجر شده است. فقدان یک چارچوب حقوقی قوی و

اداره کل اسیا و اقیانوسیه - معاونت امور بین الملل اتاق ایران

بائبات، ضعف در اجرای قوانین و عدم هماهنگی کافی در میان نهادهای مختلف ذی ربط نیز از جمله چالش های فراروی مدیریت یکپارچه منابع

آب در ایران به شمار می روند.

نقش مراکز ملی آمار در ارائه آمار مربوط به تغییرات اقلیمی: مطالعه موردی مرکز آمار ایران

این مقاله به ارائه نتایج یک مطالعه موردی پیرامون نقش مراکز ملی آمار در ارائه آمار مربوط به تغییرات اقلیمی اختصاص دارد. مراکز ملی آمار بهترین منبع آمار مربوط به پیشرفت های هر کشور در زمینه اجرای توافقات بین المللی در حوزه توسعه به شمار می روند. یکی از وظایف این مراکز، ارائه آمار به هنگام، مناسب و قابل اتکا به نهادهای دولتی و بین المللی در زمینه میزان پیشرفت در اجرای برنامه های ملی و بین المللی توسعه می باشد. در مطالعه حاضر، آمار مربوط به محیط زیست و مسایل مرتبط با تغییرات اقلیمی با تمرکز خاص بر مرکز ملی آمار ایران مورد بررسی قرار گرفته است.

سالنامه آماری ایران از دو بخش تشکیل شده است که آمار مربوط به اقلیم و محیط زیست در آن ها ارائه می گردد. بخش نخست با عنوان «زمین و اقلیم» شامل اطلاعات آماری مربوط به ویژگی های جغرافیایی و تقسیمات اداری و رابطه آن ها با مقوله اقلیم است. بخش دوم با عنوان «محیط زیست» نیز حاوی آمار گردآوری شده از منابع مختلف در زمینه آب، خاک و هوا می باشد. اما وجود پاره های خلاهای آماری نشان می دهد که در آمار ارائه شده توسط مرکز آمار ایران، حوزه تغییرات اقلیمی به انتشار گزهای گلخانه ای محدود شده و آمار مربوط به سایر جنبه های تغییرات اقلیمی، یا اصولا گردآوری نشده اند، یا به شکلی پراکنده ارائه شده اند. یافته های این پژوهش حاکی از آن است که نهادهای دولتی مختلفی در ایران اقدام به گردآوری و انتشار آمارهای مرتبط با اثرات تغییرات اقلیمی بر زندگی روزمره می کنند، اما این آمارها در سالنامه آماری ایران بازتابی ندارند. در این مقاله پیشنهاد شده که مراکز ملی آمار در هر کشور مسئولیت هماهنگی منابع مختلف آماری در کشور خود را بر عهده گرفته، تمهیدات لازم را در میان ذی نفعان و متولیان گردآوری و تجمیع داده های مربوط به شاخص های تغییرات اقلیمی اجرا نمایند. همچنین در این

مقاله پیشنهاد شده که هر کشور یک راهبرد ملی جهت توسعه آمار تدوین کند. این راهبرد ملی می‌تواند به‌عنوان نقشه راهی به‌منظور تعیین وظایف نهادهای مختلف متولی ارائه آمار مربوط به شاخص‌های مرتبط با اهداف توسعه پایدار عمل کنند. همچنین این راهبرد ملی می‌تواند به‌عنوان دستورالعملی جهت تدوین و انتشار آمارهای رسمی موردنیاز کاربران داخلی و خارجی با توجه کافی به اصول بنیادین انتشار آمارهای رسمی مورد استفاده قرار گیرد.

جانمایی پارک عمومی لجستیک سمنان با استفاده از روش فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) و سامانه اطلاعات جغرافیایی

وجود مراکز لجستیک در یک کشور شالوده توسعه صنعت ترابری داخلی و بین‌المللی در آن کشور به‌شمار می‌رود. مراکز لجستیک در ایران شامل شهرک‌ها، دهکده‌ها، پارک‌های لجستیک عمومی و کشاورزی می‌باشند. پارک لجستیک سمنان یکی از دوازده پارک از این نوع در ایران است. در این مقاله بر مبنای معیارهای تخصصی جانمایی مراکز لجستیک، به‌ویژه پارک‌های عمومی لجستیک، و با استفاده از روش فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی و نرم‌افزار سامانه اطلاعات جغرافیایی آرک، بهترین مکان برای ایجاد پارک عمومی لجستیک در مشخص و پیشنهاد گردیده‌است. برای احداث هر واحد، بهتر است نخست نواحی هدف در یک فضای کامپیوتری و بر مبنای معیارهای موردنظر شبیه‌سازی شوند و سپس نسبت به عملیات احداث بر روی زمین اقدام شود تا هم تصمیم‌گیری برای مدیران و متولیان تأمین بودجه ساده‌تر شود، و هم بودجه به‌شکل بهتری هزینه گردد. در این مطالعه از روش فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی و یک نرم‌افزار قدرتمند سامانه اطلاعات جغرافیایی برای جایابی پارک لجستیک سمنان استفاده شده‌است. البته لازم است از طریق انجام بازدیدهای میدانی از نواحی انتخاب‌شده به‌کمک نرم‌افزار، این نواحی به‌لحاظ عملیاتی مورد ارزیابی قرار گیرند. امید است با افزایش کیفی و کمی زیرساخت‌های ریلی کشور به افزایش میزان استقبال صاحبان بار از این شیوه حمل‌ونقل و به‌تبع آن، نیاز طبیعی به وجود مراکز لجستیک در سطح کشور نیز افزایش یابد.

اداره کل آسیا و اقیانوسیه - معاونت امور بین الملل اتاق ایران

زنجیره تغییرات اقلیمی، اهداف توسعه پایدار و آسیب پذیری: مورد پاکستان

سواحل و دریاها در سرتاسر جهان به واسطه قرار داشتن در معرض الگوهای متغیر آب و هوایی، در برابر تغییرات اقلیمی آسیب پذیر هستند. بخش دریایی اقتصاد هر کشور به طور بالقوه و در صورت مدیریت مناسب می تواند آن کشور را به یک قدرت اقتصادی تبدیل کند. اقیانوس ها اکوسیستم های بسیار مناسبی هستند که اجتماعات ساکن مناطق ساحلی را نیز از مواهب خود بهره مند می سازند. با این حال، افزایش آسیب پذیری ناشی از تغییرات اقلیمی بر این نواحی حیاتی نیز تأثیرات مخربی برجا گذاشته است. بالا آمدن سطح آب دریاها ممکن است به زیر آب رفتن نواحی کم ارتفاع، تخریب جنگل های بسیار حیاتی کرنا، افت کیفیت آب و اختلال در اکوسیستم های طبیعی منجر شود.

همگرایی عوامل طبیعی و انسانی، بخش های دریامحور اقتصاد پاکستان را در معرض آسیب های فزاینده ای قرار داده است. موضوع مقاله حاضر، ارائه نتایج یک مطالعه موردی بر روی کشور پاکستان در پرتو ویژگی ها و مولفه های خاص اقیانوس هند است. همچنین در این مطالعه نقش توسعه پایدار در فقرزدایی از نواحی ساحلی و کاهش آسیب پذیری بخش های دریامحور اقتصاد نیز در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفته اند. در پایان مقاله نیز ظرفیت بالقوه عظیم اکوسیستم های ساحلی پاکستان در جذب مقادیر فراوان دی اکسید کربن مورد تأکید قرار گرفته است.

اداره کل آسآ و آفانوسه - معاونت امور بین الملل اتاق ایران مسیرهای ترابری و تجاری زمینی آسیا/چین - اروپا/اتحادیه اروپا و پتانسیل کریدور میانی

با ظهور چین به مثابه یک قطب عمده تولیدات صنعتی و گسترش تجارت میان این کشور و اتحادیه اروپا، مسیرهای ترابری و تجاری که آسیا/چین را به اروپا/اتحادیه اروپا مرتبط می‌سازند از اهمیتی ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک برخوردار شده‌اند. حمله روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ و متعاقب آن وضع تحریم‌های غرب علیه روسیه با هدف انزوای این کشور و تضعیف قدرت نظامی، سیاسی و اقتصادی آن نیز بر اهمیت راهبردی این مسیرها افزوده‌است. این دگرگونی ژئوپلیتیک، نقش مسیر ترابری بین‌المللی ترانس کاسپین (کریدور میانی) را به‌عنوان جایگزینی برای کریدور اقتصادی پل زمینی اوراسیا (کریدور شمالی) که چین را از طریق روسیه به اروپا متصل می‌کند برجسته ساخته‌است. کریدور میانی که ایده آن برای نخستین بار در سال ۲۰۱۳ مطرح و در سال ۲۰۱۷ عملیاتی گردید، در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته‌است. اما این کریدور با چالش‌های زیرساختی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری قابل توجهی مواجه است که توان رقابت آن با کریدور شمالی را کاهش می‌دهند. تحقق کامل ظرفیت بالقوه کریدور میانی و موقعیت آن به‌عنوان مسیر اصلی زمینی میان آسیا و اروپا، مستلزم انجام سرمایه‌گذاری‌های گسترده خواهد بود. خوشبختانه تحولات اخیر بیانگر تمایل فزاینده طرف‌های خارجی ذی‌نفع جهت سرمایه‌گذاری در این کریدور هستند که نشان‌دهنده ظرفیت بالقوه آن برای تبدیل شدن به مسیر اصلی ترابری بین‌قاره‌ای میان آسیا و اروپا می‌باشد. تردیدی نیست که رفتار کشورهای واقع در مسیر کریدور میانی یعنی کشورهای آسیای میانه، جمهوری آذربایجان، گرجستان و ترکیه در تعیین آینده این کریدور نقشی تعیین‌کننده خواهد داشت. اتخاذ یک رویکرد منطقه‌ای و انجام اقداماتی در جهت تحکیم روابط سیاسی و اقتصادی منطقه‌ای در توسعه کریدور میانی نقشی حیاتی خواهد داشت: کریدوری که می‌تواند برای کشورهای واقع در مسیر خود مزایای اقتصادی، سیاسی و راهبردی قابل توجهی به‌همراه داشته باشد.